

Žák se sluchovým postižením

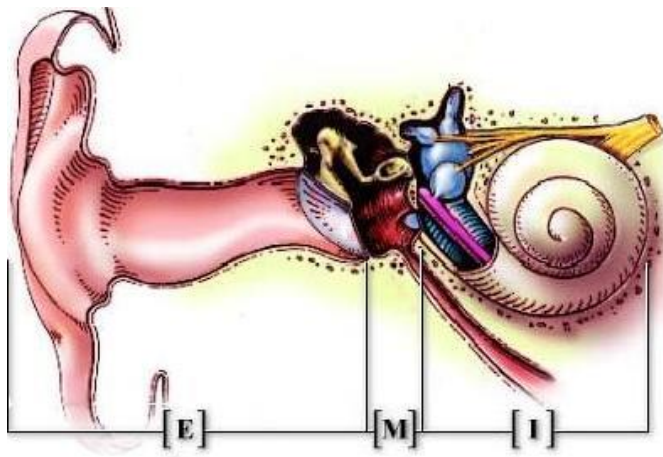
Studijní opora

Úvod

Vzdělávání žáků s postižením sluchu je stejně jako vzdělávání všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami tématem, s kterým se setkáváme denně, a to v rámci diskusí rodičů, pedagogů, speciálních pedagogů a politiků na různých úrovních. S příchodem legislativních změn v posledním období, resp. s jejich aplikací v rámci podpůrných opatření do praxe se opakovaně zabýváme otázkami, do jaké míry a v jakých případech je inkluzivní vzdělávání pro konkrétního žáka skutečným přínosem. Popřípadě zcela naopak, do jaké míry je vzdělávání ve školách, v našem případě ve školách pro sluchově postižené potřebné a pro konkrétního žáka nepostradatelné. Není výjimkou, že se ve školách pro sluchově postižené setkáváme s žáky se souběžným postižením více vadami, kdy jedno z nich i je právě postižení sluchové. Stejně tak se v tomto typu škol, které již nenesou ve svém názvu „škola pro sluchově postižené“, nacházíme logopedické třídy či tyto školy přijímají žáky i s jinými zdravotními postiženími, resp. speciálními vzdělávacími potřebami vyplývajícími z přítomnosti jiných postižení či onemocnění, než je sluchové postižení. Zařazování do stupňů PO a nastavování PO prostřednictvím SPC pro SP probíhá na základě několika faktorů (lékařská diagnóza, výsledky speciálně pedagogické diagnostiky, preferovaný komunikační systém u žáka, přínos kompenzační pomůcky apod.). Ačkoli u vyšších stupňů PO bývá doporučeno zpravidla zařazení žáka se SP do školy zříz. dle par. 16 odst. 9, není výjimkou, že se žák se 4. stupněm PO vzdělává v běžné ZŠ (v inkluzivní škole). Moderní kompenzační pomůcky a informační technologie jsou jedním z nesporných pozitiv současné doby a napomáhají tak ve velké míře úspěšnému začleňování jedincům se ztrátou sluchu do společnosti a do edukačního procesu.

Sluchové postižení

- V případě sluchového postižení (omezení sluchu) záleží na:
 - Době vzniku – **KDY?** (vrozená X získaná)
 - Typu sluchové vady – **KDE?**
 - Periferní (percepční, převodní)
 - Centrální
 - Jaká je sluchová ztráta – **KOLIK?**

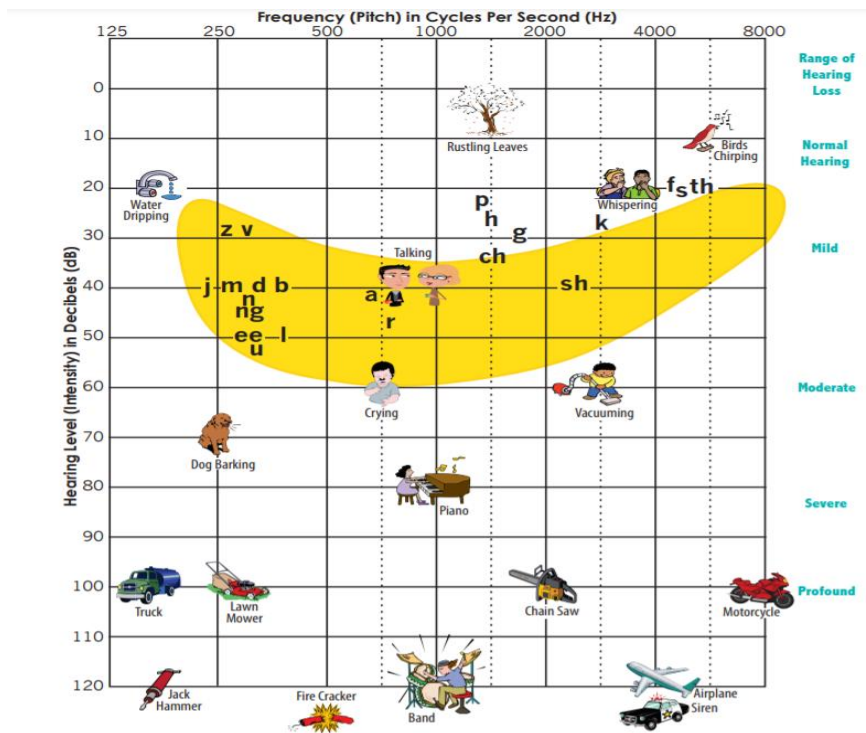

Klasifikace dle stupně SP

Velikost ztráty sluchu	Název kategorie ztráty sluchu	Projevy
0 – 25 dB	Normální sluch	Lehké problémy, slyší i slabé zvuky, šepot
26 – 40 dB	Lehké poškození sluchu	Hůře slyší v hluku, nerozumí šepotu či osobě se špatnou artikulací.
41 – 60 dB	Středně těžké poškození sluchu	Potřebuje kompenzační pomůcku k porozumění řeči.
61 – 80 dB	Těžké poškození sluchu	Nutnost využívat kompenzační pomůcku k porozumění, nápadný řečový projev.
81 dB a více	Velmi těžké poškození sluchu	Slyší jen zvuky, často nerozumí mluvené řeči, komunikace znakovým jazykem.

Příklady hladin hlasitosti zvuků kolem nás

- 0 dB nejnižší práh slyšení lidského ucha
- 10 dB šeptaná řeč
- 20 dB tikot hodin
- 30 dB psaní tužkou
- 40 dB elektrický psací stroj
- 50 dB úroveň konverzační řeči (40 – 60 dB)
- 60 dB pračka
- 70 dB bouchnutí dveřmi
- 80 dB zvonění telefonu
- 90 dB pouliční doprava
- 100 dB řetězová pila
- 110 dB rockový koncert / osobní přehrávač
- 120 dB hlasité hřmění
- 130 dB motorová sbíječka
- 140 dB motory startujícího letadla ve vzdálenosti cca 200 m

Adapted from: American Academy of Audiology, www.audiology.org and Northern, J. & Downs, M. (2002). Audiogram of familiar sounds; and Ling, D. & Ling, A. (1978). Aural Habilitation.

Skupina osob se SP

- nedoslýchaví
- neslyšící (x Neslyšící)
- ohluchlí (jedinci s postlingválním SP)
- jedinci s KI – s prelingválním SP x s postlingválním SP

Kompenzační pomůcky

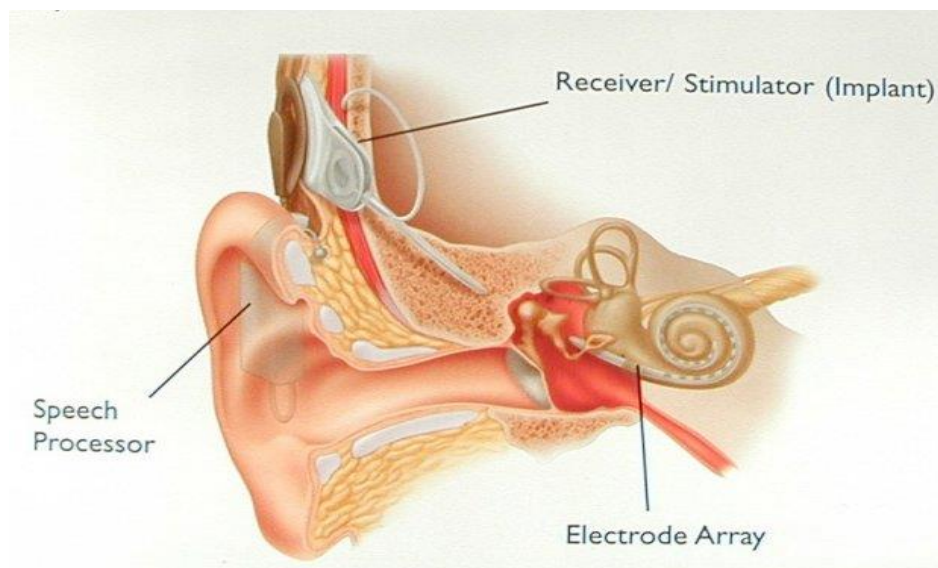
• SLUCHADLO

- zesiluje a moduluje zvuky
- nutné vhodné nastavení, předepisuje lékař – foniatr
- záleží na stupni i typu sluchového postižení, nakolik sluchadla mohou pomoci slyšet zvuky a porozumět mluvené řeči
- sluchadlo pro vzdušné vedení x pro kostní vedení zvuku

- **KOCHLEÁRNÍ IMPLANTÁT**

- nahrazuje funkci vnitřního ucha, resp. funkci vláskových / sluchových buněk
- stimuluje zakončení sluchového nervu
- úroveň kvality kompenzace ovlivňují faktory jako např. doba implantace po ohluchnutí, přítomnost další vady apod.
- implantuje se již ve věku 12 – 18 měsíců, oboustranně. Dříve byla KI prováděna později, např. kolem 3. – 5. roku věku. Nyní díky screeningu sluchových vad mohou lékaři včas zachytit sluchovou vadu, dítě v kojeneckém věku dostává sluchadla, a pokud nepřináší dostatečný zisk pro slyšení mluvené řeči a její rozvoj (pozorování dítěte, rodiče+ raná péče + foniatr + logoped), doporučuje se KI. Zpravidla při oboustranné těžké sluchové vadě probíhá bilaterální KI (na obou uších).

- **BEZDTRÁTOVÁ TECHNOLOGIE**

- napomáhá k lepšímu vnímání mluvené řeči v rušném prostředí
- využívá se při poslechu se sluchadly či KI jako doplňující pomůcka pro lepší poslech ve vybraných situacích dle doporučení a potřeby
- např. FM systém, Roger technologie

Shrnutí ke kompenzačním pomůckám využívaným ve škole:

Sluchadla a kochleární implantáty hrají klíčovou roli při kompenzaci sluchové vady u dětí i dospělých. Objevují se ovšem situace, kdy jejich uživatelé čelí potížím v akusticky náročných situacích. Zejména se jedná o horší porozumění mluvené řeči v příliš hlučném prostředí, při větší vzdálenosti mluvčího nebo při pobytu v místnosti se špatnou akustikou apod. Tyto okolnosti zapříčiňují špatný poměr signálu řeči k šumu a zde se nabízí prostor pro užití **FM technologie** (frekvenční modulace ultrakrátkých vln) nebo novější **digitální technologie** (Roger technologie). Jedná se o typ **bezdrátového zařízení**, které má za úkol pomáhat lépe vnímat mluvenou řeč. Osoba, se kterou uživatel dané technologie hovoří, nosí mikrofon s vysílačem. Ten vysílá zvukové signály k posluchači, který má integrovaný či připevněný miniaturní přijímač na sluchadle nebo kochleárním implantátu, a tím je umožněno přijímání řečových signálů.

KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY OSOB SE SP

Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.

B) komunikační systémy vycházející z českého jazyka:

- písemný záznam mluvené řeči
- vizualizace mluvené češtiny
- znakovaná čeština
- prstová abeceda

Výuka ČJ:

- **dva odlišné přístupy** k výuce českého jazyka
 - čeština jako první/mateřský jazyk
 - čeština jako druhý/cizí jazyk
- výuka vedená **slyšícím učitelem** (+ asistent pedagoga/tlumočnick)
- **bilingvální výuka** (slyšící a neslyšící učitel)

Úroveň čtenářských dovedností dětí se SP *neodpovídá jejich kalendářnímu věku.*

Čtenářské dovednosti **absolventů se SP základních škol** se rovnají v celkovém průměru čtenářským dovednostem slyšících dětí **ve věku 9 let.** (Hrubý, 1997,1998)

Nejlepší úrovně čtenářských dovedností dosahují tři skupiny dětí se SP:

- *neslyšící děti s kochleárním implantátem,*
- *děti s malými ztrátami sluchu*
- *neslyšící děti neslyšících rodičů.*
- **každé dítě, tedy i dítě neslyšící, má vrozené mentální předpoklady pro osvojení si jazyka**

Příčiny nízké čtenářské gramotnosti:

1. Neslyšící dítě **není** v kritickém období **vystaveno ve svém přirozeném prostředí** potřebným podnětům, které by pozitivně stimulovaly jeho jazykový vývoj. Češtinu svých slyšících rodičů (90–95 % neslyšících dětí se rodí slyšícím rodičům) totiž kvůli smyslové bariéře (nemožnosti slyšet) vnímat nemůže, s dospělými neslyšícími obvykle není v kontaktu.

2. Ve školách je pak dítě **většinovému jazyku, češtině, vyučováno jako každý jiný Čech**, namísto toho, aby při výuce byl zohledněn fakt, že čeština je pro neslyšící druhým, cizím jazykem.

3. Ve výchovně vzdělávacím procesu navíc **čeština plní roli učební komunikace**, neslyšící jsou tedy vyučováni v češtině, v jazyce, pro jehož vnímání nejsou smyslově vybaveni, v jazyce, který neměli možnost osvojit si přirozenou cestou a na úrovni potřebné k tomu, aby tento jazyk v učební komunikaci mohl úspěšně fungovat.

Čtení u dětí se sluchovým postižením

- **jedinci se sluchovým postižením**

- začínají mnohem dříve

- od 3 let v MŠ – globální metoda čtení – výstavba pojmového slovníku, osvojování si slovní zásoby, spojení obrázku a slova + znak, pokud dítě znaky z ČZJ používá.

Již od předškolního věku je kladen velký důraz na výuku čtení pomocí *globální metody* a následně *metody analyticko-syntetické*. Důležitou součástí předčtenářského období je tvorba tzv. *komunikačních deníků*, které v počátcích rozvoje komunikačních dovedností velmi dobře slouží jako „most“ při komunikaci s dítětem se sluchovým postižením. Prostřednictvím událostí ze života dítěte, které jsou do deníku zaznamenávány pomocí fotografií, kreseb a písma, se dítě dokáže lépe orientovat v čase a prostoru, rozvíjí paměť, představivost, fantazii i znakový nebo český jazyk a prvopočáteční čtení.

- **počáteční fáze čtení**

slyšící dítě

x

neslyšící dítě

- zná jazyk

- jako první se učí optické značky (písmena)

- umí mluvit

- přidává k hláskám optické značky - písmena

Obtíže v ČJ a při precepci psaného textu:

- problémy týkající se **slovní zásoby**

- malá slovní zásoba

- špatné porozumění významu slov

- nedostatečná znalost pojmů

- neschopnost propojit význam s pojmem

- neznalost významových vztahů uvnitř lexikálního subsystému
- slovní zásoba abstraktní povahy a frazeologie
- nedokonalé zvládnutí **gramatiky českého jazyka**
 - nedostatečné zvládnutí deklinačních a konjugačních paradigmat
 - neznalost valenčních vazeb, slovosled
 - aktuální větné členění
 - komunikační funkce výpovědi
- problémy spjaté s **povědomím o světě**

Při posuzování úrovně řeči dítěte se sluchovým postižením je třeba také přihlížet i k odlišnému rozvoji řeči v *běžné komunikaci* a *řeči používané ve školním prostředí*. Běžná řeč je mnohokrát procvičena, pojmy stálým opakováním upevněny. Kromě toho je běžná komunikace i méně náročná, jednodušší, často stereotypní. Naopak, *školní, výuková komunikace* je mnohem náročnější, a to nejen na stylistickou přesnost, ale i pro množství nových pojmů, které neustále narůstá, a které si dítě nemá čas kvalitněji osvojit, jako pojmy řeči běžné. Výuková komunikace nemusí neodpovídat ani intelektu dítěte ani jeho dobře rozvinuté řeči běžné. Může být méně pohotová, nepřesná, může být postiženo i porozumění, jak novému výkladu, tak odbornému textu. Reprodukce naučeného může váznout a působit dojmem neznalosti. Je postižen nejen samostatný mluvní projev, ale i samostatný projev písemný. Přitom učitelé a někteří rodiče předpokládají stejnou úroveň komunikace výukové, jako je dobře rozvinutá komunikace běžná a mohou tak klást na dítě neadekvátní požadavky. Nechápu pak, proč výsledky neodpovídají jejich očekávání.

OBTÍŽE A DOPADY SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ

Desatero pedagoga, který má ve třídě žáka se SP

- ŽÁK SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM BY MĚL SVOU KOMPENZAČNÍ POMŮCKU (SLUCHADLO, KI) NOSIT PRAVIDELNĚ, KAŽDÝ DEN**
 - pozor na možné obtíže: např. vybitá baterie
- POKUD MÁ ŽÁK ČI ŠKOLA K DISPOZICI BEZDRÁTOVOU TECHNOLOGII, PAMATOVAT NA JEJÍ VYUŽITÍ NEJEN VE TŘÍDĚ, ALE I V JINÝCH SITUACÍCH**
 - např. venku, na zahradě, školním hřišti, exkurze
 - je možné využít také při zprostředkování reprodukované nahrávky v cizím jazyce aj.
 - nezapomínat na vypínání při individuální práci
- HLUK VE TŘÍDĚ**
 - vhodné akustické podmínky, eliminace okolních ruchů
 - mluví vždy jen 1, opakovat!
- USAZENÍ ŽÁKA VE TŘÍDĚ**
- ÚPRAVA PROSTŘEDÍ TŘÍD, KDE PROBÍHÁ VÝUKA. NE POUZE V KMENOVÉ TŘÍDĚ!**

6. **UŽÍVÁNÍ VHODNÝCH METOD A POSTUPŮ PŘI VÝUCE**
 - a. vizualizace, strukturalizace
 - b. správná artikulace, tempo řeči
7. **UMÍSTĚNÍ PEDAGOGA A POHYB VE TŘÍDĚ**
 - a. nemluvit „do tabule“
 - b. dbát na vhodné osvětlení při výkladu (projektor, okna)
 - c. bez bezdrátové technologie omezit pohyb po třídě
8. **UŽÍVAT POMŮCKY**
 - a. vizualizovat → vhodné užití např. prezentací
 - b. Pomůcky doporučené v Doporučení ŠPZ
9. **SDÍLET SI ZKUŠENOSTI S OSTATNÍMI PEDAGOGY A ASISTENTEM PEDAGOGA**
10. **VLASTNÍ PROŽÍTEK A NASLOUCHÁNÍ**

Pedagog ve třídě, kde je žák s postižením sluchu:

- heterogenní třída žáků (intaktních a žáků s různými SVP)
- třídy s žáky v průměrném počtu 24 – 30 žáků
- minimální znalosti z oblasti sluchového postižení a jeho dopadu na vzdělávání žáka s postižením sluchu
- možnost podpory a poradenství ze strany SPC časově limitovaná
- nedostatek času na přípravu individuální výuky, materiálů apod. pro žáka s postižením sluchu
- týmový pracovník - v případě, že je přítomen asistent pedagoga, popř. druhý pedagog či tlumočnick/přepisovatel je třeba naučit se vzájemně spolupracovat – vymezit si role, zadávat úkoly, být otevřený spolupráci.
- třídní učitel – schopnost koordinovat a informovat ostatní pedagogy a vychovatele (školní družina) ve vztahu k žákovi s postižením sluchu.
- spolupráce se speciálním pedagogem ve škole (v rámci ŠPP)
- spolupráce s rodiči.

Podpůrná opatření

- člení se **do pěti stupňů** podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti.
- podpůrná *opatření prvního stupně* uplatňuje škola nebo školské zařízení **i bez doporučení školského poradenského zařízení**. Podpůrná *opatření druhého až pátého stupně* lze uplatnit pouze s **doporučením školského poradenského zařízení**.
- podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně školou nebo školským zařízením je **vždy předchozí písemný informovaný souhlas** zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka.

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA ŽÁKŮ s oslabeným sluchovým vnímáním, popř. žáka s neodhaleným SP (projevy žáka)

- Občas **nereaguje na pokyny** učitele (žák nepracuje, dělá něco jiného).
- Je **nesoustředěný** – bývá duchem nepřítomen (nedává pozor).
- Jeho reakce jsou **horší v hlučném prostředí**.
- Špatně reaguje na pokyny **v tělocvičně**.
- Dělá **chyby při psaní, v diktátu** – zaměňuje zvukově podobná slova nebo párové hlásky.
- Neustále **se doptává**, může to vypadat, že ruší, povídá si se spolužáky.
- Neslyší nebo špatně rozumí tomu, co čtou **žáci ve vzdálenějších lavicích** – může se manifestovat jako nepozornost.
- Někteřímu učitelu rozumí lépe než jinému (dáno polohou hlasu, rychlostí řeči, artikulací apod.). Nerozumí při **poslechu ze zvukového nosiče**.
- Má potíže s porozuměním řeči **při hromadných akcích**.
- Nerozumí, protože ho ruší **hluk z ulice**.
- Mluví přes nos (při zvětšené nosní mandli).
- Více se soustředí na ústa – **odezírá**.
- **Straní se** ostatních spolužáků.
- Na otázky **odpovídá neadekvátně**.
- Náhlé zhoršení prospěchu.
- Je častěji **unavený**.
- **Vyrušuje**, baví se.
- Nemá domácí úkol nebo **vypracuje něco jiného**.
- **Špatná výslovnost**, komolení slov, potíže s měkčením, délkou hlásek při psaní.

Jaký vliv má stupeň PO v komunikaci a vzdělávání ?

Významnou podporu v průběhu vzdělávání potřebují žáci již **od třetího stupně podpory**.

Čtvrtý a pátý stupeň pak již počítá s takovými podpůrnými opatřeními, jako je zajištění **výuky znakového jazyka a výuky českého jazyka jako jazyka cizího**.

V souladu se zákonem č. 155/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se na základní i střední škole počítá i s výukou prostřednictvím českého znakového jazyka, která je zajištěna přítomností **asistenta pedagoga nebo druhého učitele s patřičnými kompetencemi v komunikaci znakovým jazykem**, popřípadě tlumočnicka znakového jazyka ve výuce.

Žáci s těžkým sluchovým postižením, jejichž prvním (či mateřským) jazykem je český znakový jazyk, potřebují **výuku češtiny pro žáky s odlišným mateřským jazykem**.

Klasické učebnice pro výuku českého jazyka jsou zcela nevhodné. Pracuje se slovní zásobou od základu, a postupně se rozvíjí. Zároveň se žáci učí gramatiku českého jazyka. Ideální jsou **učebnice pro výuku jazyka českého jako cizího jazyka s překladem do znakového jazyka**.

Žáci středních škol mají uzpůsobené podmínky pro konání maturitní zkoušky. Ve všech kategoriích je navýšena časová dotace pro maturitní zkoušku a je vyloučen poslechový subtest z cizího jazyka. V kategorii SP_III je zkouška z českého jazyka koncipována jako zkouška z cizího jazyka.

Podmínky pro vzdělávání žáků se SP ve školách pro sluchově postižené, resp. školách dle par. 16 odst. 9:

- právo na výběr vzdělávací cesty (bilingvální program, orální program, program totální komunikace),
- bilingvální přístup – předmět Český znakový jazyk, pedagogický sbor – slyšící a neslyšící pedagogové, či asistenti pedagoga, vychovatelé apod.
- nižší počet žáků ve třídách,
- znalost problematiky SP všemi pedagogy,
- možnost úpravy obsahu učiva jednotlivých předmětů,
- znalost speciálních metod,
- pokračování v logopedické péči,
- materiální a technické vybavení a účinné kompenzační pomůcky,
- běžné i speciální učebnice, výukové videoprogramy, didaktické pomůcky aj.,

Žáci se SP zde mají:

- právo na volbu jazyka komunikace,
- odlišný přístup u jazykových předmětů a v Hv,
- Hv u žáků s těžkým SP nahradit hudebně-dramatickou výchovou,
- speciální metodický přístup v oblasti komunikace (obtížné dosahování dovednosti vyjadřovat se srozumitelně i chápat složitější sdělení),
- úpravy obsahu – v českém jazyce, v cizím jazyce, naukové předměty, ...
- výuka českého znakového jazyka
- posilování kompetencí v oblasti informačních technologií,
- speciální učebnice (zjednodušené texty, běžná slovní zásoba, jednoduchá stavba vět)
- úprava výstupů obsahu vzdělávání (i u žáků bez LMP – kdy?)

Učitel ve škole pro SP- porozumění následujícím oblastem:

- vývoj dítěte v raném období
- osvojování jazyka včetně znakového jazyka
- znalost všech komunikačních přístupů
- hodnocení osvojování jazyka a jeho interpretace
- řízení vzdělávání
- audiologie
- neslyšící komunita
- práce s rodinou
- spolupráce s odborníky
- znalosti o *kultuře* a historii Neslyšících,

Pedagog se SP by měl mít či umět:

- dovednost umět udržet *pozornost* žáků/studentů se sluchovým postižením,
- umět zajistit správné *vizuální podmínky* (při komunikaci mezi pedagogem a studenty i při vzájemné komunikaci mezi studenty),
- klást důraz na *vizualizaci a zpětnou vazbu*,
- dbát na *porozumění čteného* materiálu,
- umět zajistit *individuální přístup*, vzdělávat i výchovně působit,
- podněcovat *spolupráci* (nejen mezi pedagogem a studentem, ale i mezi studenty a pedagogy navzájem) a
- umět navázat *partnerský vztah* mezi pedagogem a studenty.

Výhody spolupráce mezi slyšícími a neslyšícími pedagogy / pedagogem a AP, resp. pedagogem se SP či AP se SP:

- Žáci dostávají plnohodnotné informace
- Výklad je rychlejší, než kdyby vyučoval sám slyšící učitel
- Žáci chápou učivo rychleji
- Žáci mají možnost vidět spolupráci slyšících a neslyšících v praxi

Žák se SP ve vyučování:

Komunikace pedagoga ve třídě s žákem se SP

- Vytvořit správné akustické podmínky a podmínky pro odezírání (viz kapitola komunikace)
- Pomalejší a zřetelná artikulace.
- Oslovovat žáky jménem a k vyzvání využít doprovodného gesta.
- Navýšit časovou dotaci na průběh komunikace s daným žákem.
- Pravidelná kontrola pochopení osvojeného učiva (pravidelnou průběžnou kontrolou prostřednictvím otevřených otázek, pozorováním reakcí žáka zjišťuje učitel/ AP, jak žák sdělení/učivo pochopil).
- Častější pozitivní zpětná vazba, ujištění o správném postupu, povzbudivý přístup, poskytnout delší čas k práci, ocenit dílčí úspěch.
- Vkládat pauzy při výkladu i dotazování se vůči žákovi – dát prostor pro zvážení a sdělení odpovědi.
- Dohodnout si signál při nepochopení ze strany žáka (např. kývnutí, barevná kartička apod.)

Vhodné metody ve výuce v případě, že je přítomen žák se SP:

Žák se SP na 2. stupni ZŠ

Aplikace vhodných metod a forem práce bývá jedním z nejtěžších úkolů pro pedagogy, kteří se nově s takovým žákem setkávají. Současně se zpravidla jedná o žáka, který rozumí běžným pokynům, vede rozhovor, komunikuje mluvenou řečí, čte, počítá, ovládá učivo prvního stupně ZŠ apod. Mnohdy mohou mít pedagogové pocit a často mívají, že když má kompenzační pomůcku, která mu umožňuje poslech a komunikaci mluvenou řečí a úspěšně absolvoval první stupeň běžné ZŠ, může tak úspěšně ve vzdělávání pokračovat nadále i na 2. stupni ZŠ. Je třeba si uvědomit, že s největší pravděpodobností mu bylo do této doby vzdělávání zajištěno pedagogem / pedagogy na 1. stupni, kteří s tímto žákem trávili zpravidla každý den v rámci vyučovacího procesu i několik hodin a měli tak možnost s ním prožívat každodenní úspěchy i neúspěchy. Na základě toho hledali vhodné postupy, učební materiály, pomůcky a ve spolupráci s rodiči žáka či pracovníky ze speciálně pedagogického centra, kteří zajišťovali metodické vedení pedagogů, se dařilo vést žáka k úspěšnému dokončení prvního stupně základní školy.

Pedagogové na druhém stupni základní školy se s žákem setkávají často jen dvakrát týdně, popř. jednou týdně, podle předmětu, v němž jej pedagog vyučuje. Nemá tolik prostoru žáka blíže poznat, jeho schopnosti a dovednosti ověřuje na základě zkoušení a testů. Současně také nemá možnost pravidelně s žákem komunikovat, uplatňovat tak dennodenně správné zásady při komunikaci či aplikovat metody a formy práce ve vyučování a tím pádem déle trvá, než si jednotlivé postupy a kroky zautomatizuje. Zpravidla nezná potíže žáka, s nimiž se potýkal

na prvním stupni základní školy v oblasti osvojování si nových pojmů, řešení úloh, porozumění textu apod. a automaticky předpokládá, že by měl být schopný si učivo osvojit podobně jako ostatní žáci prostřednictvím aktivit ve škole a následně domácí přípravou, která spočívá v práci s učebnicemi, jejich obsahem, čtením a učením se „odborných“ textů v naukových předmětech apod. Ačkoli se žák doma učí, připravuje se na výuku, nemusí se to při zkoušení či testování projevit, v takové kvalitě i kvantitě, jak bychom očekávali.

Přístup k informacím u žáků s postižením sluchu je do jisté míry omezený mírou sluchového postižení, funkčnosti a využitelnosti kompenzační pomůcky, dosavadními schopnostmi a dovednostmi v oblasti komunikačních a jazykových kompetencí, což jsou faktory, které v tuto chvíli nemůžeme z pozice pedagogů změnit, ale co uzpůsobit můžeme, jsou podmínky pro příjem informací během výuky díky dodržování správných metod a forem práce, zásad pro komunikaci apod.

Na pedagogy jsou kladeny zvýšené nároky na přípravu hodiny, ví-li, že v jeho třídě je vzděláván žák se sluchovým postižením, musí si hodinu promyslet v kontextu zajištění podmínek pro příjem informací, které chce žákům v hodině předat a zajistit současně, aby stejné množství informací získal i žák s postižením sluchu. Chce-li žákovi informace více vizualizovat, je třeba si předem připravit zápis pro žáky např. v elektronické podobě, aby jej mohl během výkladu promítat. Ví-li, že text, s kterým budou s žáky pracovat, je pro žáka s postižením sluchu obtížný, přesto však toto téma chce i tomuto žákovi zprostředkovat, musí text zjednodušit, upravit a sestavit jej tak, aby tam podstatné informace zůstaly a vše potřebné tímto způsobem předal. V případě zadání testových úloh či písemných prací si musí být pedagog jistý, že způsob zadání je pro žáka s postižením sluchu srozumitelný a žák bude vědět, na co se pedagog ptá a následně bude moci své odpovědi správně uvést. Někdy k neúspěchu při zkoušení stačí nevhodně naformulovaná otázka, složité zadání či užití neznámých pojmů.

V neposlední řadě je třeba zmínit přítomnost asistenta pedagoga ve třídě. Oproti prvnímu stupni, kdy asistent pedagoga většinou s jedním či dvěma pedagogy (třídním učitelem, popř. učitelem, který vede některý z předmětů – anglický jazyk, hudební výchova apod., který se na výuce konkrétní třídy s třídním učitelem podílí), kdežto na druhém stupni základní školy musí asistent pedagoga spolupracovat s několika pedagogy, výjimkou není počet 6 – 9. Toto klade vysoké nároky i na samostatného asistenta, který navazuje profesně partnerský vztah s pedagogy různých povah, různých přístupů ve vyučování a často může být i tím, kdo právě pedagogům může při přípravě na výuku pomoci a specifika práce s daným žákem zprostředkovat. Asistenti pedagoga jsou na rozdíl od pedagogů s žákem celý den, ve všech předmětech a mohou tak i zhodnotit, co je pro žáka ještě vhodné a co již nikoli.

OTÁZKY k opakování, resp. na co bych měl umět odpovědět jako speciální pedagog v základní škole, který pracuje v ŠPP, či ve třídě se žákem se SP?

- Sluchové postižení - "KDY vzniklo, KDE je jeho příčina a JAK závažné je?"
- Kompenzační pomůcky - SLUCHADLA, KOCHLEÁRNÍ IMPLANTÁT, BEZDRÁTOVÁ TECHNOLOGIE
 - *Pro koho je vhodné sluchadlo? Sluchadlo pro vzdušné x kostní vedení ?*
 - *Pro koho je vhodný kochleární implantát?*
 - *Kdy můžeme uvažovat o využití bezdrátové technologie?*
- Komunikace se žákem se sluchovým postižením?
 - *Jaké komunikační systémy osob se sluchovým postižením se nabízejí při práci se žákem se SP?*
 - *Jaké jsou základní zásady komunikace se žákem se SP v inkluzivní třídě ZŠ?*
 - *Jaké obtíže v českém jazyce žáci se SP mohou mít? Jak se to následně může projevit ve školní úspěšnosti žáka se SP i v jiných předmětech než v ČJ?*
- Žák s podezřením přítomnosti SP ve třídě
 - *Jaké projevy žáků mohou vést k podezření na přítomnost sluchové vady?*
 - *Jak budu postupovat v případě, že budu mít podezření na přítomnost SP u žáka?*
- Podpurná opatření a zařazování do stupně PO u žáků se SP
 - *Dle jakých kritérií jsou žáci se SP zařazováni do stupňů PO?*
 - *Jak se stupeň PO projeví v procesu vzdělávání?*
- Organizace vyučování ve třídě, kde je přítomen žák se SP
 - *Co mohu z pozice pedagoga ve třídě zajistit pro to, aby byly vhodně nastavené podmínky pro vzdělávání žáka se SP ve třídě?*
- Metody a formy práce:
 - *Jaké zásady při práci se žákem se SP při výuce a zprostředkování učiva, jeho opakování a ověřování by měl pedagog (popř. asistent pedagoga) dodržovat?*
- Pomůcky:
 - *Jaké pomůcky jsou pro žáky se SP vhodné? Jaké pomůcky mohu využívat?*
- Kdo mi pomůže, když budu potřebovat pomoci se zodpovězením otázek, na které neznám odpověď? (Ve vztahu ke vzdělávání a podpoře žáka se SP?)
- Speciálně pedagogická diagnostika u žáka se SP
 - *Kdo provádí speciálně pedagogickou diagnostiku u žáka se SP?*

- *Jaké složky by měla mít tato diagnostika?*
- *Z čeho má odborník, který nastavuje podpůrná opatření žákovi se SP vycházet? Jaké informace jsou pro něj podstatné?*
- Doporučení ŠPZ pro vzdělávání žáka se SP
- *V čem je pro mě přínosné Doporučení ŠPZ? Co takový dokument obsahuje?*
- IVP
- *Co obsahuje IVP, kdo je tvoří a k čemu slouží?*
- Legislativa
- *Jaké legislativní dokumenty jsou důležité ve vztahu ke vzdělávání žáků se SP na ZŠ?*

Literatura k samostudiu:

BARVÍKOVÁ, Jana a kol. 2015. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání: dílčí část.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4616-5.

DOLEŽALOVÁ, Lenka a Radka HORÁKOVÁ. *Komunikační a simulační techniky surdopedické.* 1., elektronické. Brno: Masarykova univerzita, 2019. 68 s. ISBN 978-80-210-9678-3.

Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1709>

DOLEŽALOVÁ, Lenka a Radka HORÁKOVÁ. *Speciálněpedagogická diagnostika surdopedická. Metodické texty k projektu MUNI 4.0. Pedagogická fakulta, studijní program Logopedie (Bc.).* 1., elektronické vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9595-3.

Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1630>

Výstupy z projektu Zážitkem k porozumění:

<https://zazitek.zsheureka.cz/cs/vzdelavani/> - Zde se zaměřte na „animace metod“ a „informační brožury